

«Геодезия» мамандығы бойынша философия докторы PhD дәрежесін алу үшін ұсынған О.С.Курманбаевтың «**Инженерлік құрылыстардың деформацияларын бақылаудың геодезиялық әдістерін жетілдіру**» (Майқайын кенорный жағдайында) атты докторлық диссертациясына рецензенттің

ШІКІРІ

Зерттеу тақырыбының маңыздылығы және оның мемлекеттік ғылыми жұмыстар бағдарламасымен байланысы. Бүгінгі таңда, заманауи технологияларды қолдану - қазіргі заманғы геодезиялық аспаптар мен озық бағдарламалық қамтамасыз ету саласын толық зерттеуді қажет етеді. Осыған орай, диссертацияда карьер беткейлері мен құрылыс нысандрының деформацияларын геодезиялық бақылаудың әдістерін «жетілдіру» мақсатымен, электронды тахеометр, жерсеріктік технология және лазерлік сканерлеуді пайдалануды ұсынылып отыр.

Бұл мәселеге Қазақстан Республикасының «Геодезия және картография» туралы Заңында ерекше көңіл аударылған. Заңның 4-бабында Ұлттық картографиялық-геодезиялық қорды құруда, жалпы мемлекеттік, қорғаныс, ғылыми-зерттеу міндеттерінің шешімін қамтамасыз ететін мемлекеттік топографиялық карталар мен пландарын, оның ішінде қалалардың және елді мекендердің пландарын графикалық, цифрлық, фотографиялық, электрондық және үшөлшемдік моделдер түрінде жасауды, жаңартуды, басып шығаруды және ол жұмыстарды жүргізуде заманауи аспаптарды пайдалануды; жер беті және жер асты құрылыстарының орнықтылығын қамтамасыз етуде геодезиялық, топографиялық және басқа да арнаулы жұмыстар жүргізу жүктелген. Демек, бұл диссертациялық жұмыс, тау-кен кәсіпорындарының өнеркәсіптік алаңдарындағы инженерлік құрылыстардың сенімділігін, қауіпсіздігін және функционалдық жарамдылығын қамтамасыз ететін өзекті ғылыми-техникалық мәселеге арналғандығының айқын дәлелі.

Ғылыми қағидалардың, қорытындылардың және ұсыныстардың негізделу дәрежесі.

Диссертацияның авторы зерттеулердің қорытындысын және маңызын көрсететін екі ғылыми қағиданы қорғауға алып шықты.

Бірінші қағида негізінде геодезиялық заманауи аспаптарды қолдану және бақылау әдістерін жетілдіру жүргізудің және жетілдірілген әдістемесі – таужыныстары мен құрылыстардың деформацияларын мониторингтеуде еңбек өнімділігін, өлшеулердің дәлдігін мен сенімділігін жоғарылатуға мүмкіндік береді.

Автор карьер беткейлері тау жыныстары мен құрылыс нысандарының жай-күйін, оларды геодезиялық қамтамасыз ету мәселесі жан-жақты зерделеген. Құрылыс нысандарын геодезиялық қамтамасыз етудің әдістері мен қолданылатын аспаптарына талдау жасалынды және олардың техникалық жағдайын бағалауда заманауи технологияларды қолдану қажеттігіне көз жеткізді. Автор Майқайын кенішінде жербеті мен жерасты қазбаларын,

сонымен қатар өнеркәсіп алаңындағы құрылыс нысандарын бақылаудың геодезиялық бақылаудың әдістерін жетілдірген.

Екінші қағида негізінде карьер беткейлері таужыныстары мен өндіріс алаңындағы құрылымдардың жай-күйін бірыңғай координаталық жүйеде мониторионгтеу - тау жыныстары массиві мен инженерлік құрылыс деформациялары арасындағы тікелей байланысты анықтауға мүмкіндік беретіндігін дәлелдеген. Автордың осы атқарған жұмысы, тау-кен жұмыстарын зиянды әсер ететін аймақтардағы орналасқан құрылыстардың ұзақ уақыттық жұмыс атқаруын қамтамасыз етумен тығыз байланыстылығы шешімін тапқан маңызды мәселе деп білемін.

Жұмыстың ғылыми жаңалығы.

1. Карьер беткейлері мен инженерлік құрылыс нысандарының техникалық жағдайын бағалаудың геодезиялық әдістерін заманауи аспаптарды қолдану арқылы жетілдірілгендігі;

2. Өндіріс алаңындағы инженерлік құрылыстары және карьер беткейлері тау жыныстары сілемін бір кеңістік координаталар жүйесінде мониторингтеудің кешенді бағдарламасының жасалынуы.

Жұмыстың ғылыми маңыздылығы тау жыныстары сілемінің жай күйі мен кәсіпорны өндіріс алаңындағы инженерлік құрылыстардың және коммуникациялардың техникалық жағдайын бақылаудың геодезиялық әдістерін заманауи аспаптарды қолдану арқылы жетілдіруден және геодезиялық түсіріс нәтижелерін бағалаудан тұрады.

Сонымен қатар автордың жұмыстағы жеке үлесі:

- жұмысты орындауда мақсат қоюы, мәселені шешудің міндеттерін құруы, олардың әдістері мен бағытын анықтауы;

- зерттеу барысында алынған нәтижелерін өндіріс пен оқу үдерісіне енгізуі.

Зерттеу нәтижелерінің өндіріске енгізілу дәрежесі.

Диссертациялық жұмыс маңыздылығының тағы бір дәлелі – ол зерттеу жұмыстарының Қ.И.Сәтбаев атындағы ҚазҰТЗУ-нің «Маркшейдерлік іс және геодезия» кафедрасында 2015-2017 жж аралығында жүргізілген «Техногендік апаттардың тәуекелін басқарудың инновациялық әдістерін жасақтау жолымен төмендету» атты №757.МОН.ГФ.15.РИПР.44 757 Білім және Ғылым министрлігінің грантық қаржыландыру жобасы аясында жүргізілуі.

Диссертациялық жұмыстың негізгі нәтижелері мен қорытындыларының ғылыми басылымдарда жариялану дәрежесі.

Диссертация тақырыбы бойынша 13 ғылыми жұмыс, оның ішінде 5 мақала Қазақстан Республикасы білім және ғылым министрлігінің білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған журналдарда, 6 мақала халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциялар жинақтарында, 1 мақала Scopus базасы мәліметінде жарияланған және 1 ұжымдық монографияда жарық көрді.

Диссертациялық жұмыстың мазмұны бойынша анықталған кемшіліктер:

1) Тірек пункттерінің координаталарын анықтауда Жердің жасанды

серіктерін (GPS-GNSS) қолдану бойынша жүргізілген зерттеу аз;

2) Диссертациялық жұмыс бойынша бүгінгі таңда дамыған геодезия саласында Швейцариялық «Leica Geosystems» фирмасының мамандарымен жасалған GeoMoS бағдарламасы бар сол бағдарламаны пайдаланып жұмысты одан ары жүргізуді ұсынамын.

3) Жұмыста аздаған грамматикалық және орфографиялық қателер кездеседі.

6D071100- «Геодезия» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беру туралы ұсыныс.

Ізденуші Құрманбаев О.С. диссертациялық жұмысының тақырыбына сай орындаған зерттеу жұмыстарының нәтижесінде теориялық және практикалық ізденістерге негізделген қорытындылар мен ұсыныстарға қол жеткізген.

Қарастырылып отырған **«Инженерлік құрылыстардың деформацияларын бақылаудың геодезиялық әдістерін жетілдіру (Майқайың кенорны жағдайында)»** тақырыбына орындалған Құрманбаев Олжас Сеитботанұлының диссертациялық жұмысының маңыздылығы, ғылыми жаңалығы, құндылығы және қағидаларының нақтылығы бойынша философия докторы (PhD) диссертацияларына қойылатын талаптарды толық қанағаттандырады және оның авторы 6D071100- «Геодезия» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты деп санаймын.

АҚ «Ұлттық ғарыштық зерттеулер мен технологиялар орталығы»,
ЕЖШС «Ионосфера институты»,
ғылыми хатшы, PhD доктор _____

ҚОЛЫ

Қайранбаева А. Б.

« 29 » қаңтар 2018 ж.

Қойған қолды күәландырамын _____

